

4.6.2024

Etelä-Suomi
Peruspalvelut, oikeusturva ja luvat

ESAVI/15040/2024

Hyvinvointialue

Aluehallitus ja aluevaltuusto

Hyvinvointialueen johtaja, johtoryhmä ja

hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtamisesta vastaava toimija

Ehkäisevä päihdetyö on hyvinvointialueen lakisääteinen tehtävä

Aluehallintovirastot muistuttavat hyvinvointialueita niiden lakisääteisistä tehtävistä ehkäisevässä päihdetyössä. Ohjauskirje lähetetään kaikille hyvinvointialueille sekä HUS-yhtymälle ja Helsingin kaupungille.

Hyvinvointialueella on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä kytkeytyy hyvinvointialueen muihin lakisääteisiin tehtäviin (laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021, 7 §, jäljempänä sote-järjestämislaki). Laissa ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015) säädetään ehkäisevän päihdetyön kuuluvan sekä kunnan että hyvinvointialueen vastuulle.

Terveydenhuoltolain (1326/2010) 28 §:n mukaan päihde- ja riippuvuushoito on suunniteltava ja toteutettava siten, että se muodostaa toimivan kokonaisuuden muun sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa sekä hyvinvointialueella ja kunnissa tehtävän ehkäisevän päihdetyön kanssa. Sama velvoite on sosiaalihoitolaissa (1301/2014) 24 §:ssä päihde- ja riippuvuustyön osalta. Sosiaalihoitolaissa 7 b §:n mukaan hyvinvointialueen ja kunnan viranomaisten on yhteistyössä kehitettävä väestön elinolosuhteita siten, että ne vahvistavat mielenterveyttä suojaavia tekijöitä ja ehkäisevät ennalta mielenterveyden häiriöiden syntyä.

Uudenmaan osalta on erityissääntelyä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetussa laissa (615/2021, Uusimaa-laki).

Sote-järjestämislain 6 §:n perustelujen mukaan sosiaali- ja terveystalitiikan yksi keskeinen tavoite on hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä tähän sisältyvä sosiaalisten ja terveyteen liittyvien ongelmien ehkäisy. Myös ehkäisevä päihdetyö ja turvallisuuden edistäminen, kuten tapaturmien ja väkivallan ehkäisy, ovat tärkeä osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Hyvinvointiin ja terveyteen vaikuttavat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen ohella laajasti yhteiskunnan ja siihen liittyen myös kuntien ja hyvinvointialueiden toiminta kokonaisuutena. Hyvinvointia edistävät yhdenvertaisuus, demokratia ja päätöksenteon läpinäkyvyys. Hyvinvoinnin kannalta tärkeää on mahdollisuus vaikuttaa itseään ja omaa yhteisöään koskeviin päätöksiin sekä osallisuus mielekkäässä ja omia yhteisöjä palvelevassa tekemisessä.

Hyvinvointialueen tulee tehdä yhteistyötä kuntien ja muiden toimijoiden kanssa

Hyvinvointialueen ehkäisevään päihdetyöhön sovelletaan lisäksi, mitä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 7 §:ssä säädetään terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä sekä sitä koskevasta suunnittelusta ja raportoinnista.

Hyvinvointialueen on

- strategisessa suunnittelussaan asetettava hyvinvoinnin ja terveyden edistämislle tavoitteet ja määriteltävä tavoitteita tukevat toimenpiteet
- otettava päätöksenteossaan huomioon päätöksensä arvioidut vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin
- nimettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutaho

- seurattava asukkaittensa elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin
- raportoitava asukkaiden hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä aluevaltuustolle vuosittain
- valmisteltava aluevaltuustolle valtuustokausittain alueellinen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma edellä mainituista asioista
- laadittava hyvinvointikertomus ja -suunnitelma yhteistyössä alueensa kuntien kanssa. Hyvinvointialueen asukkaiden ja palvelujen käyttäjien osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman laadinnassa säädetään hyvinvointialueesta annetun lain 29 §:ssä sekä
- julkaistava hyvinvointikertomus ja -suunnitelma julkisessa tietoverkossa.

Ehkäisevä päihdetyö on osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Sotejärjestämislain 7 §:n mukaan hyvinvointialueen on toimittava hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yhteistyössä alueensa kuntien kanssa ja tuettava niitä asiantuntemuksellaan. Lisäksi hyvinvointialueen on tehtävä yhteistyötä muiden hyvinvointialueella hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa. Sen on myös edistettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien järjestöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Hyvinvointialueen on neuvoteltava vähintään kerran vuodessa yhdessä alueensa kuntien sekä muiden edellä tässä momentissa mainittujen hyvinvointialueen alueella hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien toimijoiden kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä koskevista tavoitteista, toimenpiteistä, yhteistyöstä ja seurannasta.

Omavalvonnassa tulee ottaa huomioon myös hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä ehkäisevä päihdetyö

Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain (741/2023) 24 §:n mukaisesti on hyvinvointialueen palvelunjärjestäjänä ohjattava ja valvottava sen järjestämistä vastuulle kuuluvaa palveluntuotantoa. Sote-järjestämislain mukainen omavalvontavelvoite koskee myös HUS-yhtymää ja Helsingin kaupunkia.

Omavalvontaohjelmassa on

- määriteltävä, miten valvontalain 23 §:n velvoitteiden (varmistettava tehtävien lainmukainen hoitaminen ja tehtyjen sopimusten noudattaminen, palvelujen saatavuus, jatkuvuus, turvallisuus ja laatu sekä asiakkaiden yhdenvertaisuus) noudattaminen kokonaisuutena järjestetään ja toteutetaan.
- todettava, miten sote-palvelujen toteutumista, turvallisuutta ja laatua sekä yhdenvertaisuutta seurataan
- todettava, miten havaitut puutteellisuudet korjataan.

Omavalvontaohjelman osana ovat laissa erikseen säädetyt omavalvontasuunnitelmat ja potilasturvallisuussuunnitelmat.

Hyvinvointialueen tulee varmistaa lakisääteisten tehtävien toteutuminen

Ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä koskevan lain (523/2015) 2 §:n mukaan ehkäisevä päihdetyö kattaa alkoholin, tupakan, huumausaineiden ja muiden päihtymiseen käytettävien aineiden sekä rahapelaamisen aiheuttamien haittojen ehkäisyn. Saman lain 3 §:n mukaan ehkäisevän päihdetyön on perustuttava käytettävissä olevaan tieteelliseen näyttöön ja hyviin

käytäntöihin ja siinä tulee kiinnittää huomiota myös muille kuin päihteiden käyttäjille aiheutuviin haittoihin.

Ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan lain (523/2015) 5 §:n mukaan hyvinvointialue tukee alueensa kuntia ehkäisevän päihdetyön toteuttamisessa ja kehittämisessä ja huolehtii ehkäisevän päihdetyön tehtävistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa.

Hyvinvointialueen tehtävänä on:

- 1) huolehtia alueensa päihdeolojen seurannasta ja niitä koskevasta tiedotuksesta;
- 2) huolehtia siitä, että päihdehaittoja ja niiden vähentämistä koskevaa tietoa tarjotaan yksityisille henkilöille ja koko väestölle;
- 3) lisätä ja tukea päihdehaittoja ehkäisevien toimien osaamista kaikissa tehtävissään;
- 4) esittää ja edistää ehkäisevän päihdetyön toimia hallinnossaan;
- 5) huolehtia siitä, että 1-4 kohdassa tarkoitetut toimet sovitetaan yhteen kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyössä sekä poliisin, alkoholilain ([1102/2017](#)) ja tupakkalain ([549/2016](#)) noudattamisen valvonnasta vastaavien viranomaisten, elinkeinoelämän ja erityisesti ehkäisevään päihdetyöhön osallistuvien yleishyödyllisten yhteisöjen ehkäisevään päihdetyöhön kuuluvien ja sitä tukevien toimien kanssa.

Ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan lain (523/2015) 6 §:n mukaan kunnan ja hyvinvointialueen tulee ehkäisevän päihdetyön yhteydessä edistää asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia päihteiden aiheuttamien haittojen vähentämiseksi viranomaisyhteistyöllä, viranomaisille annettavilla lausunnoilla sekä omilla toimillaan. Osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista säädetään lisäksi hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) 29 §:ssä.

Ohjausta lain toimeenpanoon

Aluehallintovirasto suosittelee tutustumaan Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelmaan, joka tukee kunnissa ja hyvinvointialueilla tehtävää lakisääteistä työtä. Toimintaohjelma nostaa esille mahdollisuuksia tehdä vaikuttavaa, laaja-alaista sekä kustannustehokasta ehkäisevää päihdetyötä käytännössä. Ohjelma sisältää runsaasti keinoja, jotka auttavat ehkäisemään terveydellisiä ja sosiaalisia haittoja, joita päihteistä ja rahapeleistä aiheutuu käyttäjille itselleen, heidän läheisilleen, sivullisille ja koko yhteiskunnalle.

Aluehallintovirasto viittaa Ehkäisevän päihdetyön oppaaseen (Ehkäisevä päihdetyö: opas kunnille ja hyvinvointialueille), jossa todetaan, että vaikuttava ehkäisevä päihdetyö on laaja-alaista, tavoitteellista ja kohderyhmien tarpeet huomioivaa. Se perustuu paikallisen tilanteen seurantaan ja arviointiin sekä vuorovaikutukseen eri toimijoiden kesken. Työssä hyödynnetään monenlaisia tieteelliseen näyttöön ja hyviin käytäntöihin perustuvia menetelmiä.

Lähteet:

[Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma](#)

[Ehkäisevä päihdetyö: opas kunnille ja hyvinvointialueille](#)

Sovelletut oikeusohjeet:

[Laki sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta 741/2023](#)

[Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 523/2015](#)

[Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021](#)

[Sosiaalihuoltolaki 1301/2014](#)

[Terveystieteiden tutkimuskeskus](#)

Lisätiedot

Ylitarkastaja Heli Heimala, p. 0295 016 115, Etelä-Suomen
aluehallintovirasto

Ratkaisija

yksikön päällikkö, ylitarkastaja
Alkoholihallinto

Riku-Matti Lehikoinen

Esittelijä

ylitarkastaja
Hyvinvointi, terveys ja turvallisuus -yksikkö

Heli Heimala

Aluehallintovirasto käyttää sähköistä hyväksyntää, jonka merkinnät ovat asiakirjan viimeisellä sivulla.

Jakelu Hyvinvointialueen, HUS-yhtymän sekä Helsingin kaupungin kirjasto, jota pyydetään toimittamaan aluehallitukselle ja aluevaltuustolle, hyvinvointialueen johtajalle ja johtoryhmälle sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtamisesta vastaavalle toimijalle

Tiedoksi

Aluehallintoviraston ylijohtaja ja
Peruspalvelut, oikeusturva ja luvat-vastuualueen johtaja

Tämä asiakirja ESAVI/15040/2024 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument ESAVI/15040/2024 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Heimala Heli 04.06.2024 13:27

Ratkaisija Lehikoinen Riku-Matti 04.06.2024 14:09